

Protocol nr. 26
Data: 30.01.2012

S-A LUAT ACT
În ședința Biroului Permanent
al Camerei Deputaților
din data de 1.02.2012
Nr. 26

**PARLAMENTUL ROMÂNIEI
CAMERA DEPUTAȚILOR**

NOTĂ

referitoare la neconstituționalitatea dispozițiilor art.21 alin. (1) din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat

Către: Biroul permanent al Camerei Deputaților

De la: Secretarul general al Camerei Deputaților

Vă informăm că prin Decizia nr.1519 din 15 noiembrie 2011, definitivă și general obligatorie, nepublicată până în prezent în Monitorul Oficial al României, Curtea Constituțională a constatat neconstituționalitatea dispozițiilor art.21 alin. (1) din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat.

Potrivit prevederilor art.147 alin.(1) din Constituția României, republicată, dispozițiile din legile în vigoare constatate ca fiind neconstituționale își încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei Curții Constituționale, dacă, în acest interval, Parlamentul nu pune de acord prevederile neconstituționale cu dispozițiile Constituției.

Menționăm că procedura de reexaminare a legii urmează să fie declanșată de Senat, în calitate de primă Cameră sesizată.

Anexăm alăturat, Decizia Curții Constituționale nr. 1519/2011.

SECRETAR GENERAL

GHEORGHE BARBU

PARLAMENTUL ROMÂNIEI
CAMERA DEPUTAȚILOR
REGISTRATURA GENERALĂ
Nr. înregistrare 346
2012 luna ... 01 ... Ziua 24

R O M Â N I A
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
CABINETUL PREȘEDINTELUI

Palatul Parlamentului
Calea 13 Septembrie nr. 2, Intrarea B1, Sectorul 5, 76112 București 40, România
Telefon: (+40-21) 313-2531 Fax: (+40-21) 312-5480
Internet : <http://www.ccr.ro> E-mail: pres@ccr.ro

Dosarul nr. 331D/2011

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
REGISTRATURA JURISDICTIONALĂ
612 24-01-2012
Nr.

Doamnei ROBERTA ALMA ANASTASE,
PREȘEDINTELE CAMEREI DEPUTAȚILOR

AST- pt. B.P.

Sep. Legislativ. NOTĂ

12

01/108/DA
24

În temeiul art.31 alin.(4) din Legea nr.47/1992, vă comunicăm alăturat, în copie, Decizia nr.1519 din 15 noiembrie 2011, definitivă și general obligatorie, prin care Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.21 alin.(1) din Legea nr.51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat și a constatat că acestea sunt neconstituționale.

Folosim acest prilej, doamnă Președinte, spre a exprima înalta considerație a Curții Constituționale.

PREȘEDINTE
Augustin Zegrean

ROMÂNIA
CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

Dosarul nr.331D/2011

DECIZIA nr.1519
din 15 noiembrie 2011

referitoare la excepția de neconstituționalitate a prevederilor
art.21 alin.(1) din Legea nr.51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de
avocat

Acsinte Gaspar	- președinte
Aspazia Cojocaru	- judecător
Petre Lăzăroiu	- judecător
Mircea Ștefan Minea	- judecător
Iulia Antoanella Motoc	- judecător
Ion Predescu	- judecător
Puskás Valentin Zoltán	- judecător
Tudorel Toader	- judecător
Valentina Bărbățeanu	- magistrat-asistent

Cu participarea reprezentantului Ministerului Public, procuror Iuliana Nedelcu.

Pe rol se află soluționarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor art.20 alin.(1) din Legea nr.51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, excepție ridicată de Marin Măciucă în Dosarul nr.1478/1/2007 al Înaltei Curți de Casație și Justiție – Secția penală și care formează obiectul Dosarului Curții Constituționale nr.331D/2011.

Dezbaterile au avut loc în ședința publică din 18 octombrie 2011 în prezența reprezentantului Ministerului Public, fiind consemnate în încheierea de ședință de la acea dată, când Curtea, în temeiul art.57 și art.58 alin.(3) din Legea nr.47/1992, pentru o mai bună studiere a problemelor ce formează obiectul cauzei a amânat pronunțarea pentru data de 20 octombrie 2011 și, respectiv, 25 octombrie 2011. De asemenea, prin încheierea din 25 octombrie 2011, Curtea, având în vedere imposibilitatea constituirii

majorității prevăzute de art.51 alin.(1) teza a doua din Legea nr.47/1992, a repus cauza pe rol pentru data de 15 noiembrie 2011.

La apelul nominal răspunde autorul excepției, personal și asistat de domnul avocat George Dominic Pop, membru al Baroului București, în calitate de apărător ales cu delegație la dosarul cauzei. Se constată lipsa celorlalte părți, față de care procedura de citare a fost legal îndeplinită.

Cauza fiind în stare de judecată, președintele completului acordă cuvântul părților. Apărătorul autorului excepției solicită admiterea acesteia, arătând, în esență, că textul de lege criticat contravine dispozițiilor art.16, art.24, art.41 și art.53 din Constituție. În acest sens, precizează că este nesocotit dreptul la apărare, care implică și dreptul părții de a-și alege avocatul. Corelativ, se produce o degradare a dreptului avocatului de a-și exercita profesia, atunci când este vorba despre Înalta Curte de Casație și Justiție. Invocă dispozițiile Recomandării (2000)21 din 25 octombrie 2000 a Comitetului Miniștrilor Consiliului Europei, potrivit cărora statele membre trebuie să ia toate măsurile necesare pentru a respecta, a proteja și a promova libertatea de a exercita profesia de avocat, fără discriminare și fără imixtiuni din partea autorităților sau a publicului, în special având în vedere prevederile relevante ale Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.

Autorul excepției de neconstituționalitate, având cuvântul, achiesează la cele susținute de apărătorul său.

Reprezentantul Ministerului Public pune concluzii de admitere a excepției de neconstituționalitate în măsura în care textul de lege criticat interzice desfășurarea profesiei la întreaga instanță, cu referire la Înalta Curte de Casație și Justiție, indiferent de secția la care soțul, ruda sau afinelul avocatului funcționează ca judecător. Apreciază că există o tensiune în ceea ce privește condiția proporționalității restrângerii dreptului la muncă, având în vedere caracterul unic al instanței supreme.

Curtea,

având în vedere actele și lucrările dosarului, constată următoarele:

Prin Încheierea din 9 februarie 2011, pronunțată în Dosarul nr.1478/1/2007, **Înalta Curte de Casație și Justiție – Secția penală a sesizat Curtea Constituțională cu excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.20 alin.(1) din Legea nr.51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat.** Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată de Marin Măciucă într-o cauză penală în care s-a pus problema asigurării asistării sale de către un anumit avocat, aflat într-una dintre ipotezele vizate de textul de lege ce formează obiectul acesteia.

În motivarea excepției de neconstituționalitate, autorul acesteia susține că interdicția impusă de textul de lege criticat restrânge deopotrivă libertatea părții de a-și alege avocatul și dreptul avocatului de a asista și reprezenta persoanele fizice și juridice în fața tuturor instanțelor, autorităților și instituțiilor. Arată că interdicția nu este justificată, de vreme ce există alte mijloace legale care pot asigura desfășurarea proceselor în condiții de imparțialitate, respectiv abținerea și recuzarea judecătorilor și procurorilor. Autorul excepției susține că textul de lege, în noua sa redactare dată prin Legea nr.270/2010, interzicând avocatului dreptul de a pleda în fața Înaltei Curți de Casație și Justiție, chiar și la o altă secție decât cea la care funcționează ruda sau afinul său, încalcă dreptul la apărare al părții care, din considerente independente de voința sa, nu mai poate fi asistată de același avocat și la instanța supremă, în calea ordinară sau extraordinară de atac ori în alte materii date prin lege în competența acesteia. Or, avocatul respectiv fusese ales în considerarea experienței acestuia și a raporturilor de încredere care trebuie să existe între apărător și clientul său. În plus, susține că privarea avocaților abilitați - prin vechimea în muncă, prin titluri științifice, prin prestigiu și notorietate în profesie - de a pune concluzii la Înalta Curte de Casație și Justiție, în condițiile unicității acesteia, apare ca o încălcare a reglementărilor referitoare la interzicerea generală a discriminării, egalitatea de șanse și neîngrădirea

dreptului la muncă în ce privește locul exercitării acestuia. În același sens, arată că prevederea de lege îngreuește dreptul la muncă al avocatului și libertatea de a alege locul de muncă, prin „loc de muncă” înțelegându-se, în acest caz, nu numai sediul de exercitare a profesiei, ci, în principal, instanțele sau autoritățile publice în fața cărora poate asista sau reprezenta părțile.

Înalta Curte de Casație și Justiție – Secția penală opinează că excepția de neconstituționalitate invocată este întemeiată. În acest sens, apreciază că prevederile art.20 alin.(1) din Legea nr.51/1995, astfel cum au fost modificate și completate prin Legea nr.270/2010, aduc atingere existenței dreptului părții de a-și alege liber avocatul, precum și dreptului apărătorului de a-și asista și reprezenta clientul în fața tuturor instanțelor. În opinia sa, norma criticată afectează dreptul de apărare al părții care, având un avocat ales, nu poate beneficia de asistența juridică a acestuia în toate fazele procesului penal, în cazul în care desfășurarea acestuia presupune și învestirea instanței supreme. Arată că este adevărat că statul poate să reglementeze într-un anumit mod accesul la justiție și chiar să îl supună unor limitări și restricții, dar, în condițiile unicității Înaltei Curți de Casație și Justiție, reglementarea ce se invocă aduce atingere nemijlocită dreptului la apărare al persoanei chemate în fața acestei instanțe. De asemenea, consideră că textul de lege criticat nesocotește art.41 din Constituție, întrucât, prin limitarea dreptului de a pleda în fața Înaltei Curți de Casație și Justiție este îngreuit dreptul la muncă al avocatului și libertatea de a alege locul de muncă.

Potrivit prevederilor art.30 alin.(1) din Legea nr.47/1992, încheierea de sesizare a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului și Avocatului Poporului, pentru a-și exprima punctele de vedere asupra excepției de neconstituționalitate.

Președinții celor două Camere ale Parlamentului, Guvernul și Avocatul Poporului nu și-au exprimat punctele de vedere asupra excepției.

Curtea,

examinând încheierea de sesizare, raportul întocmit de judecătorul-raportor, susținerile autorului excepției și ale apărătorului acestuia, concluziile procurorului, dispozițiile legale criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr.47/1992, reține următoarele:

Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art.146 lit.d) din Constituție, precum și ale art.1 alin.(2), ale art.2, 3, 10 și 29 din Legea nr.47/1992, să soluționeze excepția de neconstituționalitate.

Obiectul excepției de neconstituționalitate îl constituie, potrivit încheierii de sesizare, dispozițiile art.20 alin.(1) din Legea nr.51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.113 din 6 martie 2001, astfel cum au fost modificate și completate prin art.I pct.12 din Legea nr.270/2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.872 din 28 decembrie 2010. Ulterior sesizării Curții Constituționale, Legea nr.51/1995 a fost republicată, - în temeiul art.VI din Legea nr.270/2010 -, în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.98 din 7 februarie 2011, dându-se textelor o nouă numerotare, astfel că, în prezent, textul de lege supus controlului de constituționalitate se regăsește la art.21 alin.(1) din Legea nr.51/1995, care are următoarea redactare: „(1) *Profesia de avocat nu poate fi exercitată la instanțele, precum și la parchetele de pe lângă acestea, inclusiv la Direcția Națională Anticorupție, Direcția de Investigare a Infraacțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, Înalta Curte de Casație și Justiție sau la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, unde soțul avocatului sau ruda ori afinul său până la gradul al treilea inclusiv îndeplinește funcția de judecător sau procuror, indiferent de secția, direcția, serviciul sau biroul în care își desfășoară activitatea.*”

În opinia autorului excepției sunt încălcate următoarele dispoziții din Constituție: art.16 alin.(1) care statuează principiul egalității cetățenilor în fața legii și a

autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări, art.24 alin.(2) care consacră dreptul părților de a fi asistate, în tot cursul procesului, de un avocat, ales sau numit din oficiu, art.41 alin.(1) care prevede că dreptul la muncă nu poate fi îngrădit, iar alegerea profesiei, a meseriei sau a ocupației, precum și a locului de muncă este liberă și art.53 alin.(2) care detaliază condițiile în care poate fi restrâns exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți.

Totodată, prin raportare la art.20 alin.(2) din Legea fundamentală, invocă și o serie de acte adoptate la nivelul Uniunii Europene și al Consiliului Europei, și anume: Directiva Consiliului 77/249/CEE din 22 martie 1977 de facilitare a exercitării efective a libertății de a presta servicii de către avocați, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 78 din 26 martie 1977, Recomandarea R(2000)21 din 25 octombrie 2000 a Comitetului Miniștrilor Consiliului Europei către statele membre privind libertatea exercitării profesiei de avocat, art.15 – „*Libertatea de alegere a ocupației și dreptul la muncă*” și art.21 – „*Nediscriminarea*” din Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, Protocolul nr.12 la Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și Comunicarea Comisiei Europene către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor COM(2008) 420 din 2 iulie 2008 privind nediscriminarea și egalitatea de șanse: un angajament reînnoit.

Examinând excepția de neconstituționalitate, Curtea observă că motivarea formulată de autorul excepției supune controlului instanței de contencios constituțional textul art.21 alin.(1) din Legea nr.51/1995 dintr-o dublă perspectivă: pe de o parte, sub aspectul încălcării dreptului la apărare al justițiabilului, și, pe de altă parte, prin prisma încălcării dreptului la muncă al avocatului.

I. În ceea ce privește critica referitoare la încălcarea dreptului la apărare, Curtea constată că aceasta este întemeiată, prevederile art.21 alin.(1) din Legea nr.51/1995 contravenind dispozițiilor art.24 alin.(2) din Constituție care garantează dreptul

părților dintr-un proces de a fi asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu. Curtea observă că dreptul la un avocat ales conferă dreptului la apărare plenitudinea atributelor exercitării sale, în condițiile în care o apărare eficientă nu poate fi realizată decât dacă între parte și avocatul care îi reprezintă interesele există o relație bazată pe încredere deplină, având în vedere faptul că partea urmează să îi încredințeze avocatului informații de natură personală, pe baza cărora acesta va construi o apărare adecvată. De aceea, justițiabilul trebuie să beneficieze de dreptul de a-și alege acel avocat față de care are certitudinea că îl va apăra în mod corespunzător interesele legitime.

Legea instituie interdicția exercitării profesiei de avocat la acele instanțe, precum și la parchetele de pe lângă acestea, la care soțul avocatului sau ruda ori afinul său până la gradul al treilea inclusiv îndeplinește funcția de judecător sau procuror, indiferent de secția, direcția, serviciul sau biroul în care își desfășoară activitatea, limitând dreptul la apărare al justițiabilului care apelează la serviciile respectivului avocat, contrar prevederilor art.24 din Constituție care garantează plenar acest drept.

Curtea urmează să verifice dacă această restrângere se încadrează în condițiile prevăzute de art.53 din Constituție, care permite limitarea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți numai atunci când sunt întrunite cumulativ condițiile expres prevăzute de textul constituțional.

Art.53 din Constituție are următorul conținut: „(1) *Exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți poate fi restrâns numai prin lege și numai dacă se impune, după caz, pentru: apărarea securității naționale, a ordinii, a sănătății ori a moralei publice, a drepturilor și a libertăților cetățenilor; desfășurarea instrucției penale; prevenirea consecințelor unei calamități naturale, ale unui dezastru ori ale unui sinistru deosebit de grav.*

(2) *Restrângerea poate fi dispusă numai dacă este necesară într-o societate democratică. Măsura trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o, să*

fie aplicată în mod nediscriminatoriu și fără a aduce atingere existenței dreptului sau a libertății.”

Prima condiție fixată de textul constituțional, potrivit căreia restrângerea trebuie realizată prin intermediul unei legi, este indiscutabil îndeplinită.

Dintre situațiile enumerate în art.53 alin.(1) ca susceptibile de a justifica restrângerea, se poate reține, în cazul de față, imperativul apărării „*drepturilor și a libertăților cetățenilor*”, cu referire la dreptul la un proces echitabil, care, potrivit art.6 par.1 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, implică, în mod necesar, printre altele, și judecarea acestuia de către o instanță imparțială. Sub acest aspect, textul de lege criticat are ca scop crearea premiselor existenței unei instanțe care să prezinte o astfel de caracteristică.

Întrucât cu privire la instanța în componența căreia intră un magistrat care se află într-o relație izvorâtă din căsătorie sau din relații de rudenie ori afinitate există permanent dubiul lipsei de imparțialitate, legiuitorul a apreciat că înlăturarea acestei surse de suspiciune se poate realiza în mod eficient prin interdicția cuprinsă în textul de lege criticat.

Un raționament similar este aplicabil și în ceea ce privește parchetele pe lângă acestea, inclusiv la Direcția Națională Anticorupție, Direcția de Investigare a Infraacțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism. În consecință, restrângerea cuprinsă în textul de lege criticat se justifică în vederea asigurării dreptului la un proces echitabil.

Examinând următoarea condiție impusă de prevederile art.53 din Constituție, referitoare la *necesitatea restrângerii într-o societate democratică*, instanța de contencios constituțional constată că aceasta nu poate fi considerată îndeplinită, întrucât finalitatea anterior arătată, constând în păstrarea imparțialității magistraților, este pe deplin asigurată prin alte mijloace legale. Astfel, Codul de procedură civilă și cel de procedură penală reglementează instituția abținerii și cea a recuzării

judecătorilor și a procurorilor, într-o manieră categorică, aptă să se constituie într-o garanție suficient de puternică pentru asigurarea menținerii imparțialității magistraților: art.25 din Codul de procedură civilă stabilește în sarcina judecătorului obligația de a se abține de la a judeca în acea cauză în care știe că există un motiv de recuzare în privința sa; art.27 din același cod enumeră situațiile în care judecătorul poate fi recuzat, la pct.2 fiind menționată cea în care judecătorul este soț, rudă sau afîn în linie directă ori în linie colaterală, până la al patrulea grad inclusiv, cu avocatul [sau mandatarul] unei părți sau dacă este căsătorit cu fratele ori sora soțului acestuia. Potrivit art.36, aceste dispoziții se aplică în mod corespunzător și în ceea ce privește procurorii.

De asemenea, Codul de procedură penală prevede, la art.48 alin.(1) lit.f), că este incompatibil de a judeca judecătorul care, în cauza respectivă, este soț, rudă sau afîn, până la gradul al patrulea inclusiv, cu una dintre părți sau cu avocatul ori mandatarul acesteia, aceeași incompatibilitate vizând și procurorii, în virtutea art.49 alin.(2). Totodată, art.51 conferă oricăreia dintre părți posibilitatea de a recuza persoana incompatibilă, care nu a făcut declarație de abținere. În plus, atât Codul de procedură civilă, cât și cel de procedură penală reglementează, la art.37, respectiv art.55 instituția strămutării pricinii la o altă instanță de același grad.

În același sens, Curtea apreciază, de asemenea, că dispozițiile menționate din Codurile de procedură civilă și penală referitoare la abținere și recuzare sunt de natură să satisfacă și exigențele cuprinse în Decizia 2006/928/CE a Comisiei din 13 decembrie 2006 de stabilire a unui mecanism de cooperare și verificare a progresului realizat de România în vederea atingerii anumitor obiective de referință specifice în domeniul reformei sistemului judiciar și al luptei împotriva corupției, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 354, din 14 decembrie 2006, referitoare la existența, în toate statele membre, a unui sistem judiciar și administrativ imparțial, independent și eficient, înzestrat cu mijloace suficiente, între altele, pentru a lupta

împotriva corupției. Astfel, obiectivul de referință constând în înființarea unei agenții pentru integritate cu responsabilități în domeniul verificării patrimoniului, al incompatibilităților și al conflictelor de interese potențiale, precum și cu capacitatea de a adopta decizii obligatorii care să poată duce la aplicarea unor sancțiuni disuasive nu presupune existența în sistemul normativ național a unor prevederi legale precum cea criticată în cauza de față. Tot astfel, nici obiectivul de referință privitor la garantarea unui proces judiciar mai transparent și mai eficient nu implică în mod necesar instituirea unei interdicții de felul celei vizate de prezenta excepție de neconstituționalitate.

O altă condiție impusă de art.53 este aceea ca *restrângerea să fie proporțională cu situația care a determinat-o*. Pentru verificarea îndeplinirii acestei condiții trebuie analizat în ce măsură există un just echilibru între limitarea la care este supus dreptul la apărare și interesul public protejat prin această limitare. Or, sub acest aspect, ținând seama de existența reglementărilor legale mai sus menționate referitoare la abținerea ca obligație a judecătorilor și procurorilor, corelată cu posibilitatea recuzării acestora, Curtea apreciază că interzicerea dreptului avocaților de a pleda la instanțele și parchetele la care soțul sau rudele ori afinii săi funcționează ca judecători, respectiv procurori nu își găsește o justificare rezonabilă prin raportare la interesul apărut, atâta vreme cât, așa cum s-a arătat, menținerea prezumției de imparțialitate a instanței este asigurată prin dispozițiile corespunzătoare din codurile de procedură civilă și penală. Prin urmare, apare ca excesivă restrângerea dreptului la apărare, ca o consecință a interdicției de a exercita profesia la întreaga instanță în cazul în care, în cadrul acesteia funcționează un judecător aflat în relație de rudenie sau afinitate cu avocatul ales. Interdicția cuprinsă în textul de lege criticat face abstracție de obligația de abținere care revine judecătorului și procurorului, în detrimentul plenitudinii de exercitare a dreptului la apărare. Mai mult, într-o interpretare teleologică, textul de lege criticat pornește chiar de la premisa neîndeplinirii de către judecător, respectiv procuror, a

obligației menționate. Or, o astfel de concepție legislativă intră în contradicție cu principiile de bază ale eticii și deontologiei magistraților.

Textul art.53 din Constituție mai prevede că măsura trebuie să fie „*aplicabilă în mod nediscriminatoriu*”. Curtea va analiza această condiție din perspectiva celui asupra căruia poartă interdicția cuprinsă în textul de lege criticat. Astfel, dacă ne raportăm la categoria avocaților afectați de interdicția exercitării profesiei la acea instanță la care soțul, ruda sau afinul său funcționează ca magistrat, se poate constata că măsura este aplicată în mod nediscriminatoriu, afectându-i în mod egal pe toți cei aflați în această situație. Cu toate acestea, măsura are, însă, ca efect o discriminare evidentă a avocatului care, pentru unicul considerent al relației rezultate din căsătorie, rudenie sau afinitate cu un judecător sau procuror, este pus în imposibilitatea de a-și exercita profesia la întreaga instanță, respectiv la întregul parchet, deși îndeplinește aceleași condiții cerute de lege ca toți ceilalți avocați care sunt abilitați să asigure asistența juridică la acea instanță.

Așadar, restricția prevăzută de art.21 alin.(1) din Legea nr.51/1995 aduce atingere însăși existenței dreptului la apărare, acesta neputând fi exercitat în plenitudinea sa.

De altfel, Curtea reține că interdicția instituită prin textul de lege criticat nu reprezintă o incompatibilitate pentru avocați, întrucât incompatibilitățile sunt aferente îndeplinirii unei funcții, nicidecum exercitării unei profesii. În procesele în care asigură asistența judiciară, avocatul are o poziție specială, distinctă de a cea părților din proces, precum și de cea a judecătorului sau a procurorului. Avocatul este un profesionist chemat să susțină apărarea drepturilor substanțiale și procedurale ale părții pe care o reprezintă. Interzicerea exercitării profesiei la instanțele sau parchetele unde soțul avocatului sau ruda ori afinul său până la gradul al treilea inclusiv îndeplinește funcția de judecător sau procuror, indiferent de secția, direcția, serviciul sau biroul în care își desfășoară activitatea reprezintă o veritabilă sancțiune pentru

avocatul respectiv. Imparțialitatea judecătorului și a procurorului nu poate fi asigurată, însă, printr-o asemenea sancțiune aplicată avocatului.

Așadar, Curtea constată că dispozițiile art.21 alin.(1) din Legea nr.51/1995 sunt neconstituționale, contravenind art.24 alin.(2) coroborat cu art.53 din Constituție.

Curtea observă că dreptul la un apărător ales este garantat și de art.6 par.3 lit.c) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, potrivit căruia „*orice acuzat are, în special, [...] dreptul să se apere el însuși sau să fie asistat de un apărător ales de el [...]*”. În clarificarea înțelesului acestor dispoziții convenționale, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut, în Hotărârea din 23 aprilie 1983, pronunțată în cauza *Pakelli împotriva Germaniei*, par.31, că “un acuzat care nu dorește să se apere personal trebuie să aibă posibilitatea de a apela la un avocat ales de el [...]”. Această observație a fost reiterată în jurisprudența instanței de la Strasbourg, de exemplu, în Hotărârea din 28 iunie 1984, pronunțată în cauza *Campbell și Fell împotriva Marii Britanii*, par.99, sau Hotărârea din 16 iunie 2005, pronunțată în cauza *Balliu împotriva Albaniei*, par.32.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut, totodată, și următoarele: „Cu toate acestea și în pofida relațiilor de încredere dintre avocat și client, nu se poate acorda un caracter absolut dreptului garantat de art.6 par.3 lit.c). Acesta este subordonat obligatoriu unor limitări atunci când instanțele au sarcina de a decide dacă interesele justiției impun numirea unui apărător din oficiu pentru acuzat. La numirea avocatului respectiv, instanțele naționale trebuie inevitabil să țină cont de dorința acuzatului. Cu toate acestea, instanțele pot să nu țină seama de aceasta dacă există motive pertinente și suficiente pentru a considera că interesele justiției o impun”. (Hotărârea din 25 septembrie 1992, pronunțată în cauza *Croissant împotriva Germaniei*, par.29, Hotărârea din 25 martie 2008, pronunțată în cauza *Vitan împotriva României*, par.59, Hotărârea din 8 februarie 2011, pronunțată în cauza *Micu împotriva României*, par.103).

Prin urmare, din jurisprudența instanței de la Strasbourg, rezultă că limitările admise de aceasta nu sunt limitări legislative, precum cea cuprinsă în textul de lege ce formează obiectul prezentei excepții de neconstituționalitate, ci sunt limitări de natură judiciară, apărute în cauze concrete, în situații individuale.

De altfel, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut, de asemenea, că textul art.6 par.3 lit.c) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale nu precizează condițiile de exercitare a dreptului fiecărui acuzat de a se apăra prin avocat, lăsând statelor contractante alegerea mijloacelor corespunzătoare ce permit realizarea sa efectivă, Curții de la Strasbourg revenindu-i sarcina de a examina dacă aceste mijloace sunt compatibile cu exigențele unui proces echitabil (Hotărârea din 24 noiembrie 1993, pronunțată în cauza *Imbrioscia împotriva Elveției*, par.38).

Consacrând dreptul la un avocat ales al părților dintr-un proces, fără să facă distincție între procesele penale și cele din alte materii, Constituția României instituie, prin art.24 alin.(2), un standard de protecție mai ridicat decât cel stabilit prin art.6 par.3 lit.c) din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, care se referă doar la dreptul persoanelor acuzate de săvârșirea unei fapte penale de a beneficia de dreptul la un avocat ales de acestea. Or, potrivit art.53 din Convenție, *"nicio dispoziție din prezenta convenție nu va fi interpretată ca limitând sau aducând atingere drepturilor omului și libertăților fundamentale care ar putea fi recunoscute conform legilor oricărei părți contractante sau oricărei alte convenții la care această parte contractantă este parte"*.

II. În ceea ce privește critica referitoare la încălcarea art.41 alin.(1) din Constituție care prevede că dreptul la muncă nu poate fi îngrădit, iar alegerea profesiei, a meseriei sau a ocupației, precum și a locului de muncă este liberă, Curtea constată că nu o poate reține, fiind formulată de o persoană care nu poate justifica un interes în acest sens. Autorul excepției de neconstituționalitate trebuie să demonstreze

un interes personal în contestarea constituționalității unui text de lege. Or, din perspectiva nesocotirii dreptului la muncă și la exercitarea liberă a profesiei, autorul prezentei excepții, inculpat într-o cauză penală, nu poate invoca excepția în interesul avocatului său.

III. Curtea observă că există state europene ale căror legislații nu conțin cu privire la avocați interdicții similare celei cuprinse în art.21 alin.(1) din Legea nr.51/1995, ci prevăd obligația judecătorului, respectiv a procurorului, de a se abține, corelativ cu posibilitatea recuzării în caz contrar.

Astfel, de exemplu, în Italia, art.36 lit.b) din Codul de procedură penală precizează că judecătorul trebuie să se abțină să judece o cauză în care o rudă a sa ori soțul său este avocat, iar art.51 par.2 din Codul de procedură civilă stabilește că judecătorul trebuie să se abțină dacă el/ea sau soțul/soția sa este rudă până la gradul 4 inclusiv cu unul dintre avocați sau una dintre părți. Este de remarcat că nu există nicio interdicție pentru avocat în acest sens cuprinsă în legea italiană a avocaturii, respectiv Decretul-lege nr.1578 din 27 noiembrie 1933, modificat prin Decretul-lege nr.27 din 24 februarie 1997.

Nici în Franța Decretul nr.91-1197 din 27 noiembrie 1991 privind profesia de avocat nu instituie vreo interdicție pentru avocat de natura celei cuprinse în art.21 alin.(1) din Legea nr.51/1995. În schimb, art.668 par.3 din Codul de procedură penală stabilește că judecătorul poate fi recuzat dacă el sau soțul său este rudă cu avocatul uneia dintre părți.

Tot astfel, în Ungaria, art.13 par.1 lit.c) din Actul nr.3 din 1952 privind procedura civilă impune judecătorului să se abțină să judece dacă este rudă sau fost soț cu reprezentantul uneia dintre părți. În Actul nr.XI din 1998 privind profesia de avocat nu este menționată, însă, sub acest aspect, nicio restricție pentru avocat.

IV. Curtea constată că, în precedent, a respins ca neîntemeiată excepția de neconstituționalitate, reținând, prin Decizia nr.294 din 9 iunie 2005, publicată în

Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.614 din 15 iulie 2005, că interdicția instituită prin art.21 alin.(1) din Legea nr.51/1995 [care, la acea dată, se regăsea la art.20 alin.(1) din lege] „vizează sfera dreptului de a exercita profesia de avocat de către membrii barourilor, iar nu restrângerea dreptului la apărare al cetățeanului, prevăzut la art. 24 alin. (1) din Constituție.”

V. În ce privește prevederile art.21 alin.(2), (3) și (4) din Legea nr.51/1995, Curtea observă că acestea reprezintă norme explicative și de trimitere la cele ale alin.(1) din aceeași articol, astfel că rămân fără obiect în condițiile admiterii prezentei excepții de neconstituționalitate.

Pentru considerentele expuse mai sus, în temeiul art.146 lit.d) și al art.147 alin.(1) și (4) din Constituție, precum și al art.1-3, al art.11 alin.(1) lit.A.d), al art.29 și al art.31 din Legea nr.47/1992, cu majoritate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ
În numele legii
Decide:

Admite excepția de neconstituționalitate ridicată de Marin Măciucă în Dosarul nr.1478/1/2007 al Înaltei Curți de Casație și Justiție – Secția penală și constată că dispozițiile art.21 alin.(1) din Legea nr.51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat sunt neconstituționale.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică președinților celor două Camere ale Parlamentului și Guvernului și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Pronunțată în ședința publică din data de 15 noiembrie 2011.

PREȘEDINTE

Acsinte Gaspar

MAGISTRAT-ASISTENT,
Valentina Bărbățeanu